

W e l s e n s Beskrivelse,

(Gadus Raninus.)

ved

B R Ü N N I C H.

Saa store de Bestræbelser ere som dette Kongelige Videnskabs Selskab anvender til Fædernelandets Nytte, og saa meget saadant ved samlede Kræfter befodres, saa stor Viver min For-nyelse og Ære, naar de værdige mig deres Agtpaagivenhed til at høre paa de Opdagelser, som jeg udi Fædernelandets Naturhistorie haver den Lykke efterhaanden at forelæse, hvilke altid skal nøyagtigen bygges paa tilforladelige Jagttagelser.

Denne Fisk, hvis Beskrivelse og Tegninger jeg i Dag har den Ære at fremlægge for Selskabet har jeg forhen paa Latin beskrevet iblandt de Samlinger, som henhøre til Universitetets Natural-Theater, hvoraf endeel med første skal komme for Lyset. Men da samme Fisk i disse Dage er bragt mig saaledes som den nyeligen var fisket imellem Sicelland og Skaane, saa at jeg derefter kunde erholde en nøyagtig Tegning, holdt jeg denne saa lidet bekiendte Fisk værd at fremlægge for dette Videnskabs Selskab.

Den er ikke aldeles ubekiendt for de nyere Naturkyndige, Linné er den første som har anført den dog ey førend i den 10de Udgave af hans Natur-System og siden i den anden Udgave af Fauna Svecica, paa hvilke Stæder han indbefatter dens heele Beskrivelse i nogle faae ufuldstændige og tildeels urigtige Ord, Blen-

rnis Raninus pinnis ventralibus subsexradiatis, cirro gulari, . . .
 Radii duo anteriores pinnarum ventralium setacei er alt hvad hos
 ham til denne Fiskes Beskrivelse er anført: Det synes at den alt for
 hastig har passeret denne store Naturkyndiges Dye, og siden har
 manglet ham til at kunde iblandt de Svenske Dyr noyagtigere be-
 skrives. Han anfører den blandt de i den Sydlige Deel af Sverrig
 forekommende færste Bands Fiske, og siger at den i stærk Storm
 nærmer sig til Landet og er ikke ædelig. Det er derfor vores fra-
 værende værdige Medlem og noyagtige Naturforsker Herr Ström
 som har faaet Fisken fra Havet og beskrevet den noget udforli-
 gere iblandt de Søndmørske Fiske, (Søndm. Beskriv. I B. pag.
 322 o. f.) slutter med disse Ord: "Udi Linnei Syst. Nat. edit. 10.ma
 " forekommer et Species under Navn af Blennius pinnis ventrali-
 " bus subsexradiatis cirro gulari, som meget ligner denne, men be-
 " skrives som en Færst-Bands Fisk da denne derimod opholder sig
 " allene i salt Vand, og kunde maa skee helst kaldes Blennius fu-
 " scus ore cirrato pinnis omnibus setaceis." Denne Herr Ströms
 Anmærkning har uden Tvivl bevæget Herr Statsraad Müller i sin
 nyelig udgivne Prodromus Zooologiæ daniæ pag. 43. at fremsætte
 baade Linnés Blennium Raninum og denne af Ström beskrevne
 som tvende forskellige Species, nemlig Raninum og Fuscum: Han
 anfører ikkun de korte Beskrivelser som nys af Linné og Ström
 bleve ommelte, og han tillægger Ranino det samme Navn (Nale-
 kusse) i Norge, som den anføres med i Fauna Svecica, et Navn
 som hos vores kaadmundede Fiskere er almindeligt og meget pas-
 sende paa Blennius viviparus, hvilken føder levende Unger. Dis-
 ses nys anførte Fiskes særdeeles Opholdsstæd har han paa bemelte
 Stæd som overalt i samme Afhandling formodentlig sparet til en
 vidtloftigere Dyrehistorie. De hertilføyede Tegninger vise at man
 finder indtet i de hidtil anførte korte Beskrivelser som kan tilkiende-
 give at de tilhøre tvende forskellige Urter, og saaledes haver uden
 Tvivl Herr Ström ey heller vildet have dem anseet, men fremsæt-
 ter ikkun en tydeligere og fuldstændige Beskrivelse paa denne af
 Linné

Linné alt for kort og utilstrækkelig beskrevne Fisk: Dpholds-Stædet synes hos ham at udgiøre Forskiellen, og dette er ogsaa det eneste, om Linné ellers derom har været rigtig underrettet, i saa Fald den maaskee ligesom flere andre Fiske kan fra det salte Vand søge ind i de færske Søer, hvorpaa vi her til Lands mangle Efterretning. Fleere Skribentere har man ikke fundet denne Fisk hos, saa at den synes at være en for disse nordlige Lande egen Fisk. Nagtet den har passeret nogle af de nøyagtige og skarpseende Naturkijnderes Dye og er af Hr. Ström gjort temmelig kjendelig, saa er den dog endnu ufuldstændig beskrevet og har hidtil manglet en Aftegning. Den liden Rygfinne, et væsentlig Kjendetegn, har ingen seet; Bugfinnerne ere usikker beskrevne og Giallehindens Straaler urigtig angivne. Det kunde vel synes som meget uafgjørlig, hvad Systematiske Skribentere iblant tviste om i Henseende til Slægternes Forskieller, og det er ogsaa undertiden af saadan Bestaaffenhed, men Naturen viser dog visse Dyrs nærmere Forhold i Skabning, som tildeels kjendelig sees grundet paa anden Overeensstemmelse i Levemaade, Bevægelse, Dpholdsstæd o. s. v. Disse falde i Dynnene, og derfor tiene til at sammenligne visse Dyrerter og skille dem fra andre. Saadanne fattes aldeles hos vores Fisk, som kunde billige den et Stæd under Slægten Blennius, der den hidtil har været anført, thl Blennii eller Dvabbens lidet Gab, korte Hoved, 2straalede Bugfinne og flere Egenstæber passe sig ikke paa Velsen, nagtet den vel med Blennius Viviparus og Blennius Lumpen (hvilken sidste jeg ikke kjender) kan have nogen større Liighed, end med de mange foregaaende Arter i samme Slægt, hvilket Linne har foregivet, og derfor vil have Bugfinnens 6 Straaler, som ere imod hans Kjendetegn paa Slægтет, anseete som tvende, og saaledes vil ved Konsten udrette det, som han ikke kan ved Naturen; en Fejl som Systematici saa ofte begaae. Tallet af Giallefinnens Straaler, er hos Slægterne meget ubestemt, og en saa sikker som Linné troede, da han derpaa byggede Grunden til Slægternes Forskiellighed; man haver Dvabbe-

Arter med 7 Straaler i Giellesinnen og Torst-Arter med 6 Straaler, hvilket er tvært imod det Tall, hvorudi Linné vil at disse Slægter skal stemme overeens; Altsaa gjør Giellesinnens Straalers Antal ingenlunde til en Nødvendighed, at henregne Velsen blandt Quabbe-Arterne. Torstke-Slægten's store Gab, udspilelige Kiæfter, de fleere radede Tænder, Hagetraaden og den dobbelte Rygsfinne synes at passe sig aldeles paa vores Fisk, som kommer Torstke-Slægten saa meget nærmere naar den sammenlignes med *Gadus Cimbrius* i Henseende Dyets Stæd saa nær ud paa Snuden og inden for Mundkrogen, den liden forreste Rygsfinne og Kroppens smaae fastsiddende Skæl. Navnet *Raninus* tilkiendegiver dens Udseende efter *Rana paradoxa*, hvorfor det med Rette beholdes som aldeles beqvem og vel sammenlignet, for at skille den fra andre Arter i een og samme Slægt. Vores Fiskere sendte mig denne under Navn af Vels, hvilket Schonevelde tillægger Malen og anfører som et Tydsk Navn; hvorvidt nogen af disse har Ret til samme, mangler mig Kundskab til at kunde oplyse. Jeg fremsætter denne Beskrivelse saaledes, som jeg har udarbejdet den efter Fisken selv, hvilken jeg tillige haver den Ære i Dag at foreviise til Selskabets behagelige Sammenligning.

Velsen, en Torstke-Art.

Bægten er efter Størrelsen forskjellig, den her beskrevne veyede medens den endnu var frisk omtrent 20 Lod, og er større end den som forud fandtes i Natural-Theatret.

Dens forreste Deel er oven paa og neden under meget breed, samt temmelig fladtrykt, af en næsten æggerund Omkreds; Ved Begyndelsen af den lange Rygsfinne og bag efter Brystfinnerne bliver Kroppen hastig sammentrykt, og endelig aldeles tynd, saa at den ved Sporen er noget giennemsigtig. Siderne som foran Gætboret ere trinde, blive neden for samme og ved Begyndelsen af

af Gumpfinnen flade, deres Bredde aftager hastig, og løber ud i en kort aflang Spidse, som med Spolens Straaler er omgiven. Gladelinien er aldeles ikke paa denne Fisk at kiende. Heele Kroppen er klædet med smaae Skæl af omtrent lige Størrelse, dog noget mindre paa Hovedet og ere der ligesom i smaae Huulheder nedtrykte, for Resten omgives den med en føy Slim. Farven er overalt mørk og soedig, men Finnerne endnu sortere.

Hovedet er stort, udgiørende indtil den yderste og øverste Gielsekrog den 3de Deel af Fiskens Længde; dets Bredde foran Dynnene er ikkun halvdelen af Længden, men udvider sig hen over Gielledækkerne næsten til $\frac{2}{3}$ Deele af samme; Imellem Dynnene ud mod Snuden ere 2de smaae jævnfides runde indtrykte Huulheder, men bag disse er en saadan enkelt og dobbelt større.

Dynnene staae langt fra hinanden nærmere ud mod Kiæben og midtvæys imellem Mundkrogene og Snudens yderste: De ere store, og lyse blaaeagtige omgivne med en løs sorteblaae Blinkehinde (periophthalmio.)

Næseborene ere tvende paa hver Side af Snuden, satte i ligz Linie med Djets nederste Rand og i Nærheden af samme, det som er nærmest ved Djet er noget større og meere aaben end det forreste, som ender sig udi et næppe kiendelig Rør (tubus membranaceus.)

Mundens Rand udgør en halv eggerund Figur, Overkiæben er størst og noget udspringende over Underkiæben, den bestaaer paa hver Side af 2de under en hviid og nogen Huud foreenede krumme Been, hvis Indhestning er allene ved Snuden, hvor de fra begge Sider indvendig samles, og ved deres leedformige Bevægelse kan udspile den løse og nøgne Huud som holder dem samlede, og med en Folde strækker sig paa hver Side til den underste Kiæbes forreste Punt, men bag til er Munden foreenet med det indvendige Gab. Formedelst denne Indretning kan Munden til
Siderne

Siderne meget udspiles over Hovedets Bredde; men naar Munden lukkes, folder sig dette forhen udspilede Gab indunder Dver- og Under-Mundens udstaaende Læbe: En anden saadan fortaagtig smal Læbe bræmmer rundt om det løse udspilelige Gab, men ved Sammenfoldningen ligesom gjør et med den ubevægelige Dver- og Under-Læbe. Underkiæben er kortere ikke indhæftet i Dverkiæben, men i Hovedet selv, og ved en leedbøvelig Bevægelse aabner eller lukker Munden, naar Dverkiæben ikkun tiener at udspile Gabet til Siderne. En tyk, kort og spids Føle-Stængel er fæstet til Underkiæbens underste Deel foran ved Pynnten af samme. Tænderne i Underkiæben bestaaer af 2de Rader, de ligne smaae indad krummede Tørne, de ere mange og fra hinanden adskilte, disse ere lidet større end de øverste og den yderste Rads Tænder ere de stærkeste. Udi Dverkiæben, hvis Tænder ere noget mindre, staae flere saadanne Rader, deraf de indvendige ere de mindste. I Ganen, noget indenfor Dverkiæben, er en udstaaende Knorpel af Størrelse som den tykke Ende af en stor Hassel-Nød, hvorpaa deslige flere Tænder ere uden Orden samlede. Dybt i Svælget oven til ere tvende bevægelige og rundagtig ophøjede Been, som med en Rængde smaae Pigger ere besadte og svare til et ligesaadan enkelt Been neden i Svælget.

Tungen er breed, kort og foran rund, til hvis Roed Gællerne neden i Munden indheftes, og med den anden Ende naae til de øverste Svælgbæen.

Gælledækket som bag til løber spids, bestaaer af flere Stykker, som dog ikkun kiendes af dets Bøyninger, da en tyk kiodfuld Hund skiuler Sammensætningerne, denne bedækker ogsaa Gællesinnens Straaler, hvoraf de 3de staae meere bag til, men de andre 3de nærmere fortil indheftede. Gællegabet er halv Rund, og naaer fra Gællesernes Begyndelse øverst ved Struben hen til Nakken i Nærheden af og ovenfor Brystfinnernes Indhæftning. Gællerne ere paa hver Side 4, alle udvendig frønsede, indvendig knudrede og skarpe.

Gatboret er lidet oven for Midten af Fiskens Længde.

Finnerne ere bløde og indflædte i en feed Hund, alle i Randten trevlede. Rygfinnerne ere tvende, den første er meget liden og bestaaer af 2de smaae Straaler, som staae meere tilbage end Brystfinnerne og i Ryggens Fjurre lættelig skules. Ved et kienkelig dog lidet Mellemrum skilles derfra den 2den Rygfinne, som er maadelig høy og bestaaer af 64 Straaler, som deele sig med den yderste Randt og løbe noget ud over denne, dog vedvarer med eens Høyde til kort foran Sporens Begyndelse hvor den ender sig ligesom paa eengang, der lige under ender sig paa samme Maade Gumpfinnerne som er lidet smaalere og strax neden for Gatboret tager sin Begyndelse, dens Straaler ere 58, som paa samme Maade løber uden for Randten af Hinden og gjør den trevled. Brystfinnerne nær Gælledækket og midt paa Siden indhæftede, ere breede og rundagtige, bestaaende enhver af 21 Straaler, som ere bløde, splittede og med deres udløbende Traader gjør Randten trevled. Bugfinnerne staae langt fra hinanden nær op til Gællegabels Rand, paa Siderne af Struben en Fingers Bredde foran Brystfinnerne, de ere smale og bestaae af 6 ulige lange traadede Straaler, som strække sig langt uden for den liden Hund hvorudi de ere sammenbundne. De tvende yderste Straaler ende sig som lange og fine hvidagtige Haar, men den anden af disse er meget lang og naaer hen imod Gatboret, de følgende tvende ere ikkun korte og deelte, men de 2de bagerste ere endnu kortere og enkelte.

Sporen er heel, breed og rundagtig, bestaaende af 30 splittede Straaler, som løbe ud over Randten og gjør den frønsf.

Stiellene, de største ere saa breede som et Rugkorn, men kortere og udi den yderste Ende sorte med tagget Randt.

Ved Bugens Åbning fandtes Maveen at være en fra Mavepiben langsom udvidet tyk Sæk, hvorudi fandtes intet uden en

sej stinkende Slim, derimod fandtes i Tarmen adskillige Been, som endnu kunde kiendes at være Deele af et Fiskehoved.

Maalene befandtes at være følgende:

Fra Enden af Snuden til det yderste af Sporen	=	=	=	=	II	Tommer.
Fra Overkiabens Spidse til Mundkrogen	=	=	=	=	I.	7.
Fra Underkiabens Spidse til Mundkrogen	=	=	=	=	I.	5½.
Bredden over Gialledækkerne	=	=	=	=	2.	=
Høyden af Gabet	=	=	=	=	I.	7.
Bredden mellem Mundkrogene paa det lukte Gab					I.	8.
					paa det udvidede Gab	2. 6.
Bredden af Halsen foran Sporen	=	=	=	=	5.	
Bredden af Fisken ved Gataboret	=	=	=	=	2.	2.

Uf de tvende hosføjede Robbertavler, tiener den eene fornemmelig til at vise den liden forreste Rygsfinne, som ey sees paa den anden Figur, hvor Fisken er lagt paa Siden.





